

Udržování záměrně vytvářených výzkumných vztahů

Jak číst kapitolu Field Relations?

- Soubor inspirujících zkušeností, které je možno si prolistovat při terénním zkoumání, spíše než seznam opatření, které je nutno si pamatovat.

O tom, jak se lidé „smiřují“ s existencí výzkumníka v jejich okolí

- Lidé se snaží výzkumníka nějak srozumitelně zařadit do spektra svých sociálních zkušeností a vzorců
- Rizika:
  1. naprosté neporozumění existenci výzkumníka a významu jeho práce
  2. přesvědčení o naprostém porozumění existenci výzkumníka a významu jeho práce

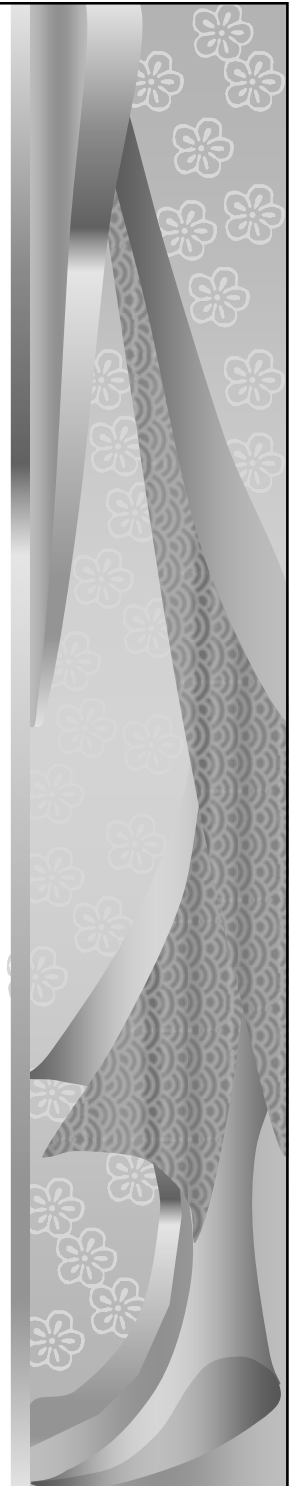
O tom, jak se lidé „smiřují“ s existencí výzkumníka v jejich okolí

- Lidé se snaží výzkumníka nějak srozumitelně zařadit do spektra svých sociálních zkušeností a vzorců
- Jak čelit rizikům:
  - Nakonec jde vždy o vybudování a udržení důvěry ve výzkumníka jako osobu a jeho záměr, ani ne tolik o porozumění jeho konání

Co lidi zajímá na výzkumníkovi?

- Je možné mu věřit?
- Co nabízí jako známý, či přítel?
- Lze s ním manipulovat, je možné ho nějak zneužít?

(Hammersley – Atkinson 1995:83)

Blízkost výzkumných vztahů

- pro různé typy výzkumu a v různých prostředích se hodí různé stupně zanoření do terénu
- neplatí, že čím bližší přístup, tím „lepší“ či „pravdivější“ zjištění, jsou prostě vždy ovlivněna způsobem, jakým byla zjištění pořízena
- ve feministickém pohledu je sociální blízkost etický imperativ

Blízkost výzkumných vztahů

■ Rizika:

1. Omezení možnosti zkoumání skupiny.
2. Omezení komunikace s ostatními skupinami přílišným sblížením se s jednou skupinou.

Jak může výzkumník pomoci přijetí do výzkumného prostředí?

- Management dojmů –
v rámci etického jednání potlačovat dojmy, které by mohly být na překážku výzkumným vztahům a zdůrazňovat ty, které výzkumné vztahy usnadňují. (Hammersley – Atkinson 1995:83)

Management dojmů

■ Oblečení

- usnadňuje výzkumníkovi i ostatním komunikovat
- stejné, nebo podobné, jako je obvyklé ve zkoumaném prostředí, ale aby zachovávalo identitu výzkumníka

Management dojmů

- **Adekvátní mluva a způsoby chování**
  - proměna chování mezi prostředími je sociálně přirozená, není to nic zvláštního pouze pro výzkumné vztahy
  - také chování by mělo zachovávat identitu výzkumníka, aby působilo důvěryhodně

Management dojmů

- „Hodnota prosté sociability jako prostředku budování důvěry by neměla být podceňována.“

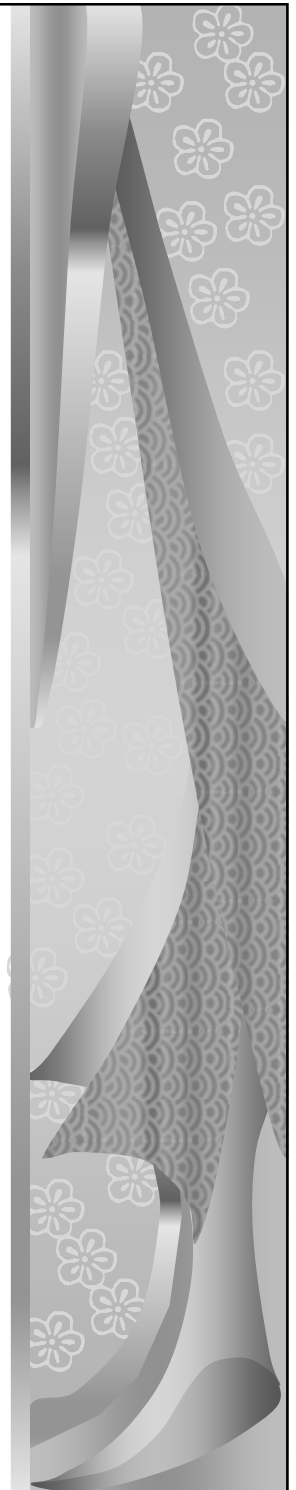
(Hammersley – Atkinson 1995:83)

Co je mimo možnosti managementu dojmů

■ Připsané vlastnosti

- pohlaví, vzhled, etnická a náboženská příslušnost, osobní styl, věk, hodnocení těchto vlastností v rámci kulturních a mocenských souřadnic
- nejsou sice jedincem změnitelné, ale to neznamena, že jsou zcela nemanipulovatelné v rámci výzkumných vztahů

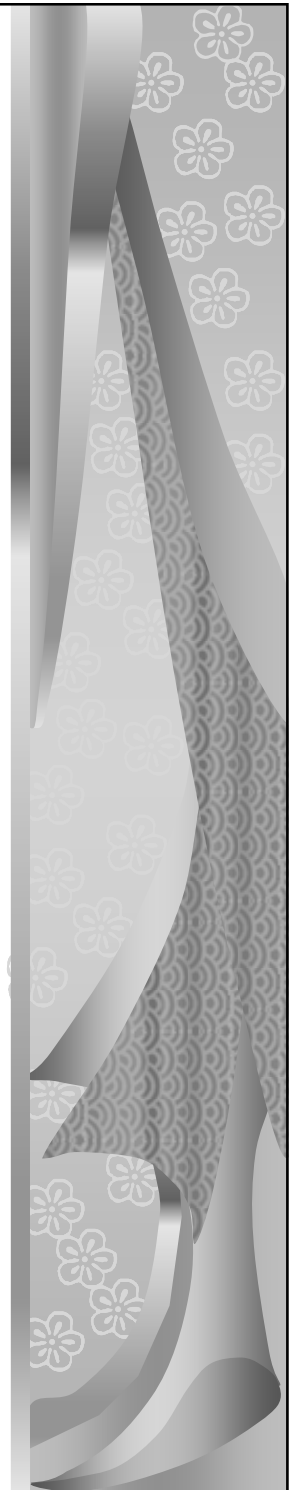
Pohlaví/gender jako překážka výzkumných vztahů

■ Omezení:

- segregované genderově strukturované aktivity a prostředí
- genderově připisovaná témata zkoumání

■ Potenciál:

- pozice cizince dává výzkumnici možnost pro výjimky z pravidla
- muži jsou manipulovatelní ženskostí a naopak

Cizinec jako analytická pozice

- Setkání se s neznámým
- Zahájení procesu poznávání
- Definování nových faktů
- Snaha o pochopení významu nových faktů
- „Krok za krokem“ propojování nových faktů se systémem již vlastněných znalostí

Cizinec vs. outsider

- Cizinec je jedním typem outsidera (jedince stojícího vně prostředí těch, kteří se cítí být akceptováni a mající naději na úspěch ve skupině)
- Výzkumník coby cizinec se snaží přiblížit, případně „zneviditelnit se“, ale nesplynout, zachovat si kritický odstup.

Cizinec jako analytická pozice

- Analytická pozice cizince znamená, že výzkumník se brání resocializaci do poznávané kultury, zachovává si svou perspektivu a snaží se neztratit rozlišovací schopnost mezi oběma.

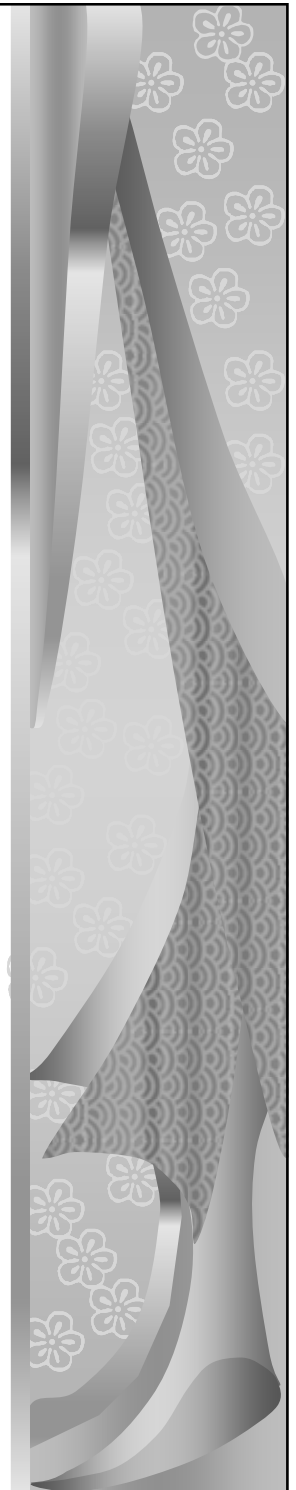

Těžkosti pozorování ve známém prostředí

1. Máme předem vytvořené a zautomatizované poznávací a výkladová schémata o realitě a těžko je podrobujeme vědomému kritickému náhledu.
2. Lidé v prostředí se těžko adaptují na to, že „jakoby nevíme“ o kultuře základní věci a ptáme se na ně.

(Hammersley – Atkinson 1995:103)

Going native

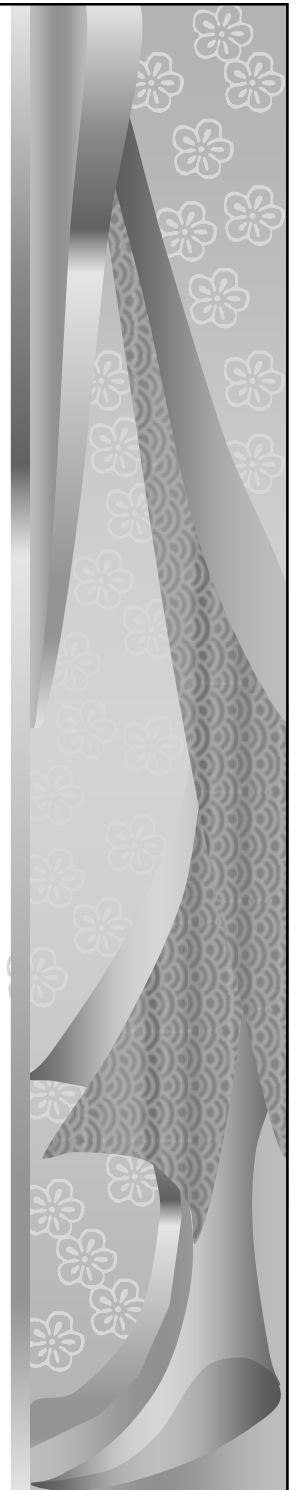
- Upřednostňování jednoho hlediska na výklad fenoménu, většinou hlediska, které je v souladu s výkladem jedné preferované výzkumné skupiny.
- Neexistence odstupu od hlediska preferované skupiny.
- Ochrana a oslava preferované skupiny.

Stres způsobený terénním zkoumáním

- Podstupování nestandardních zkušeností
- Marginal native
  - Žije v prostředí
  - Zkoumá prostředí
- Syndrom neadaptování se
  - pocity nekompetence
  - pocity strachu
  - pocity naštvanosti
  - pocity frustrace

(Wintrob 1969)

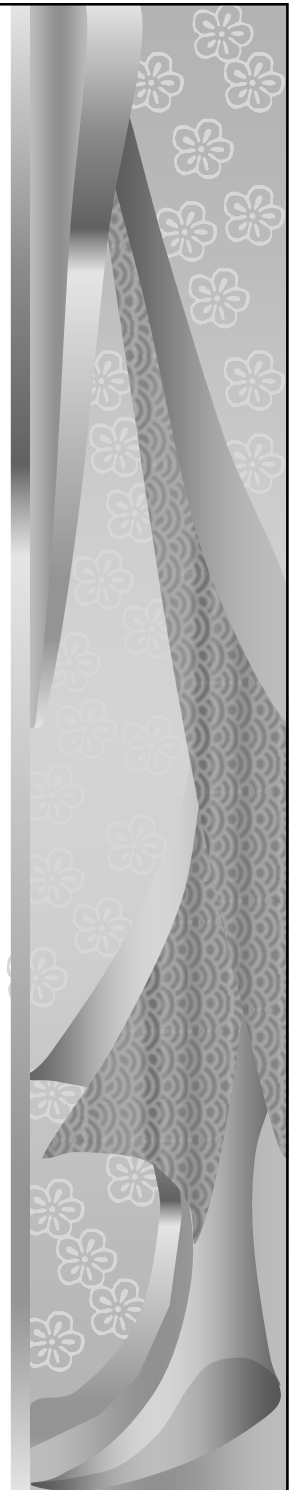

Stres způsobený terénním zkoumáním

- Je nutné stále si udržovat od zkoumaného prostředí odstup, i když jsme již s prostředím detailně obeznámeni a cítíme se v něm dobře.
- V prostředí by výzkumník neměl setrvávat „nazdařbůh“ zbytečně déle, než jak dlouho potřebuje k tomu, aby získal potřebné poznatky.

Odchod z terénu

- Většinou se odchod z terénu kryje s ukončením výzkumné práce, ale ne vždy. Kde tomu tak je, je odchod snadnější.
- Je potřeba se rozloučit a nastavit budoucí vztahy s těmi, kteří se výzkumu zúčastnili.
- Může být doprovázen dohodou o použití získaných poznatků.

Jaké výzkumné vztahy jsou ideální?

■ V každém prostředí jsou to jiné vztahy, které jsou:

1. možné
2. žádané (Hammersley – Atkinson 1995:80)

■ Jediná osoba se může v rámci výzkumu pohybovat v různých prostředích (doma a v práci).